

Gebiedsbeschrijving Vledder en Wapserveense Aa

I. HET STROOMGEBIED

Het watersysteem van de Vledder en Wapserveense Aa is een vrij afwaterend systeem dat met een stelsel van watergangen en stuwen afstroomt richting Steenwijk. De Vledder en Wapserveense Aa zijn langzaam stromende beken op zand- en moerige bodem met gezamenlijk een lengte van 23 kilometer, inclusief bovenloop. Het afwaterend oppervlak van het stroomgebied is ongeveer 18.000 hectare. Oorspronkelijk was het stroomgebied groter, maar in het verleden zijn diverse delen, vooral uit de bovenloop afgesneden. Een voorbeeld hiervan is de omgeving van Smilde. In het stroomgebied komen circa 7 bemalingen voor, veelal ontstaan door de waterstaatkundige ingrepen in het verleden. In de Vledder en Wapserveense Aa liggen 22 stuwen.

Het watersysteem is geheel ingericht om te voldoen aan de landbouwfunctie rondom de beek. De beek heeft echter ook een ecologische functie en ten aanzien van deze functie voldoet het systeem nog niet aan een (half)natuurlijke beeksysteem. De belangrijkste ingrepen als normalisatie, over dimensionering en een tegennatuurlijk peilbeheer (laag in de winter en hoog in de zomer) hebben geleid tot lage stroomsnelheden, weinig inundaties en stuwen die voor vissen niet passeerbaar zijn. Enkele zijbeken of bovenlopen van de Vledder en Wapserveense Aa zijn: de Nijensleker Schipsloot, Kwasloot, Westerbeeksloot, Slingergruppe en Zekte.

II. FUNCTIES

In het Omgevingsplan van de provincie Drenthe zijn drie hoofdfuncties benoemd die van belang zijn voor de waterhuishouding in het stroomgebied van de Vledder en Wapserveense Aa. De belangrijkste functie in het stroomgebied van de Vledder Aa is de natuurfunctie. In de Wapserveense Aa ligt de nadruk op de landbouwfunctie.

Landbouw

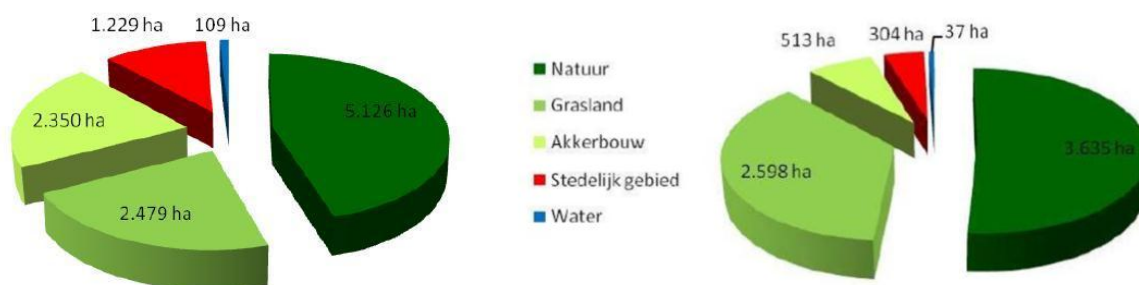
Ongeveer 40% van het stroomgebied de Vledder en Wapserveense Aa heeft een landbouwfunctie. Er zijn enkele plaatsen waar de functie landbouw en natuur voorkomt, maar het grootste gedeelte van het landbouwareaal is grasland en akkerbouw.

Stedelijk gebied

In de stadsrandzone Steenwijk stroomt de Steenwijker Aa circa één kilometer door stedelijk gebied voordat deze uitmondt in het Dolderkanaal. Naast Steenwijk liggen in het stroomgebied de woonkernen Wilhelminoord, Frederiksoord, Vledder, Vledderveen, Wapse, Wapserveen, Diever, Wittelte, Doldersum, Nijensleek en Zorgvlied. De woonkernen liggen voornamelijk op de flanken van het beekdal.

Natuur

Binnen het stroomgebied zijn enkele grote natuurgebieden aanwezig. De voornaamste zijn de Natura 2000 gebieden Drents Friese Wold en Havelte Oost en het Landgoed Eese met de bosgebieden ten noorden van Steenwijk. De voornaamste natuurwaarden zijn het natte en droge heiden en bossen. De Vledder Aa kent een iets hoger aandeel aan natuur.

Figuur: Verdeling functies van Wapserveense Aa(links) en Vledder Aa(rechts)

III. WATERVEILIGHEID

In dit deelgebied zijn de regionale keringen op orde. Er worden in de planperiode geen maatregelen uitgevoerd ten behoeve van de waterwaterveiligheid.

IV. VOLDOENDE WATER

Droge gebieden en natte gebieden (WBP paragraaf 4.3 en 4.4.)

In gebieden met zandgrond waar een slecht doorlatende laag ontbreekt, zijn de grondwaterstanden laag. Dit zijn veelal de hogere gebieden in het stroomgebied, bijvoorbeeld aan de randen van de Havelterberg, rondom Wilhelminaoord en in de omgeving van Zorgvlied. In de gebieden met een relatief slechte ontwatering komen de meeste natte gebieden voor. Dit zijn tevens gebieden met een grote kwelstroom vanuit de hoger gelegen gronden. Bijvoorbeeld de gebieden in de Eesveense Wetering en rondom de zandwinning Moerhoven, in de gebieden langs de Kwasloot of ten oosten van Wapse richting Dieverbrug. Het gebied langs de Kwasloot is wel opmerkelijk omdat de Kwasloot zelf een kritische aanvoerleiding is. Ook in de benedenloop ten noorden van Steenwijk liggen enkele natte gebieden.

Sommige watergangen in het beheergebied hebben een belangrijke aan- en afvoerfunctie.

Wateren met een afvoer groter dan 50 l/s en een aanvoer groter dan 10 l/s zijn worden onderhouden door het waterschap. Voor bepaalde watergangen geldt een intensiever onderhoudsregime om de aan -of afvoerfunctie te waarborgen. De Slingergruppe, de Kwasloot en Zekte zijn onder andere enkele kritische aanvoerleidingen in droge omstandigheden.

Wateroverlast bij huidige klimaat en met klimaatscenario G (WBP paragraaf 4.4)

Met het huidige klimaatscenario ligt er in het stroomgebied van de Vledder en Wapserveense Aa er nog een opgave van 152 hectare. Hiervan is 37 hectare gerelateerd aan het hoofdwatersysteem. De overige 115 hectare zijn lokale opgaven onafhankelijk van het hoofdwatersysteem. Als rekening wordt gehouden met klimaatscenario G dan is de totale opgave 196 hectare. Bij deze getallen moet worden opgemerkt dat de opgave rond de Nijensleker Schipsloot mogelijk minder is dan in het model is berekend.

Opgaven en maatregelen

Herstel Brongebied Vledder Aa

Doel van het project “ Bronherstel Vledder en Wapserveense Aa” was het verbeteren van de waterhuishouding zodat de toegekende natuurfuncties in dit gebied gerealiseerd konden worden. De doelstelling van het project was het tegengaan van de verdroging (realisatie GGOR

natuur) en het stopzetten van de aanvoer van eutroof water. Om dit te realiseren zijn in het project een aantal maatregelen uitgevoerd:

- alternatieve wateraanvoer naar het gebied Wapse via de Slingergrup en Kwasloot alsmede de demping van de Klaasbergleiding,
- alternatieve afvoer van het landbouwwater uit Smilde en Friesland door de bouw van gemaal Smilde, het gemaal Graafstra en een 'tijdelijk' gemaal Oude Willem, inclusief het verlengen van de Tilgrup in noordelijke richting,
- schaderegeling Zorgvlied,
- realisatie "nieuwe" beken (bovenloop Vledder Aa en benedenloop Tilgrup).

Binnen dit project is tevens ruimte gecreëerd om in perioden van extreem hoge neerslag, 450.000 m³ extra water vast te kunnen houden (sponswerking). Hierdoor is een begin gemaakt om de kans op wateroverlast in het benedenstroomse gebied te verminderen.

Beekherstel Middenloop Vledder Aa (fase 1)

Het project Beekherstel Middenloop Vledder Aa was het logische vervolg op het project Herstel Brongebied Vledder Aa. Ook hier was het doel om het areaal verdroogd gebied in dit deel van het stroomgebied verder te doen laten afnemen waarbij de landbouwfunctie op de flanken van het beekdal nadrukkelijk gewaarborgd moest blijven. In 2014 is het project tot uitvoering gekomen en ook afgerond. In het kader van dit project is in totaal 115 ha verdroogd gebied aangepakt (N2000, TOP-verdroging, GGOR en EHS). Daarnaast is 200.000 m³ ruimte gecreëerd om in perioden van extreme neerslag extra water vast te houden (WB21). Tevens zijn er twee barrières voor visoptrek opgeheven en is de beek over een lengte van 2.0 km weer in de oorspronkelijk meanderende toestand terug gebracht.

De projecten Herstel Brongebied Vledder Aa en Beekherstel Middenloop Vledder Aa (fase 1) zijn beiden ingebed in het beheerplan Natura 2000. Een belangrijk onderdeel in dit beheerplan is de maatregel om te komen tot 50% reductie van de drinkwaterwinning in Terwisscha.

Waterberging Eeserwold

Aan de benedenstroomse kant van het stroomgebied Vledder- en Wapservedse Aa is in 2011 de mogelijkheid gecreëerd om 200.000 miljoen m³ te kunnen bergen. Het betreft een bestaande zandwinlocatie waarbij de functiecombinatie met de functie water succesvol is uitgewerkt. Binnen dit project is tevens één vispassage en een ecologische zone van 1,5 km gerealiseerd (KRW).

GGOR

Opgaven droge gebieden ha

Opgaven natte gebieden ha

Maatregelen conform nog uit te werken GGOR methodiek

Wateroverlast (WB21)

Opgaven oplossen knelpunten wateroverlast 133 - 204 ha

Opgave oplossen knelpunten woningen en gebouwen 36 stuks

Maatregelen conform WB21 realisatiestrategie

GGOR opgaven wordt in planperiode onderzocht

WB21 totale opgave KRW opgave 2016-2021

V. SCHOON WATER

Waterkwaliteit en ecologie (WBP paragraaf 5.2)

Beide beken hebben een langzame basis stroomsnelheid. De Vledder en Wapserveense Aa is sterk veranderd doordat de beek gekanaliseerd (verbreed, verdiept en rechtgetrokken) is en voorzien van stuwen. Hierdoor is de stroomsnelheid bij normale afvoer erg laag en is er nauwelijks nog variatie in waterdiepte, stroomsnelheden en waterbodestructuren zoals zand, slib, kiezel en stenen. Tijdens piekafvoeren is het debiet juist te groot, waardoor zeer hoge stroomsnelheden ontstaan. Daarnaast ontbreekt de variatie in structuur en substraat in de beek van bijvoorbeeld boomwortels en is er weinig beschaduwing door houtige begroeiing.

Chemie

De chemische toestand van de boezem van Noordwest Overijssel is goed, alle prioritaire stoffen en specifiek verontreinigende stoffen voldoen aan de norm.

Biologie

De *macrofauna* in beide beken is soortenrijk, maar wel algemeen van karakter. Alleen in de Vledder Aa is in 2010 een steenvlieg soort (*Nemoura cinerea*, waarvan de larven in het water leven) aangetroffen. Deze soort is kenmerkend voor stromend water. In 2013 was de soort al weer verdwenen doordat de beek op het meetpunt toen droogviel.

Beide beken zijn goed bezet met verschillende soorten *vegetatie* (waterplanten) en het water is helder. Het betreft wel algemene soorten van wat voedselrijkere milieus, zoals drijvend fonteinkruid, doorgroeid fonteinkruid, haarfonteinkruid, stijve waterranonkel, smalle waterpest en pijlkruid. Drijvende waterweegbree is een zeldzame soort die voorkomt in de Vledder Aa. Echte stromingsindicatoren ontbreken.

De Wapserveense Aa en de Vledder Aa scoren matig op vissen. In het Vledder Aa zijn 7 verschillende *vissoorten* waargenomen. Bij de Wapserveense Aa valt op dat in deze beek beduidend meer soorten (17) te vinden zijn dan bij de Vledder Aa. Het betreffen met name vissoorten, die zich in vele watertypen thuis voelen, zoals blankvoorn, baars en brasem. Maar er komen nu ook meer soorten voor met een voorkeur voor plantenrijke wateren zoals vetje, snoek en zeelt. Er zijn geen stromingsminnende vissoorten meer aangetroffen in de Vledder Aa en in de Wapserveense Aa enkele te weten; winde, riviergondel en bermpje.

De ondersteunende fysische parameters (zoals doorzicht, temperatuur) scoren goed, behalve bij het totaalfosfaat. Bij zowel fosfaat als nitraat is in beide beken een dalende trend te zien vanaf de jaren '80, die zich de laatste jaren niet verder lijkt door te zetten.

Opgaven en maatregelen

Waterkwaliteit en ecologie (KRW)	VA	WA	
Opgave verbeteren macrofauna	0,06	0,06	EKR
Opgave verbeteren overige waterflora			EKR
Opgave vis	0,04	0,02	EKR
Opgave fytoplankton	Nvt	Nvt	EKR
<i>Maatregelen conform KRW-systematiek:</i>			
- hermeanderen			km
- natuurvriendelijk inrichten	3		km
- stuwen vispasseerbaar maken	3	3	stuks

EKR = Ecologische Kwaliteits Ratio

VA = Vledder Aa WA = Wapserveense Aa

VI. AFVALWATERKETEN

Het afvalwater uit het deelgebied Vledder en Wapserveense Aa wordt gezuiverd in Dieverbrug. Het gezuiverde water wordt ontvangen binnen in de deelgebieden Drentse kanalen en Meppelerdiep en Oude vaart.

Naast het dagelijks onderhoud en beheer zijn in de planperiode geen bijzondere investeringen in de afvalwaterketen voorzien in dit gebied.

VII. BIJLAGE KAART DEELGEBIED

De overzichtskaart van dit deelgebied is opgenomen in Bijlage 4. Onderdeel 6. Kaarten deelgebieden voormalig waterschap Reest en Wieden.